

EGEDY GERGELY

A SZUEZI EPIZÓD

NAGY-BRITANNIA A HIDEGHÁBORÚBAN

1956. november 5-én Nagy-Britanniát a Szovjetunió atomtámadással fenyegette meg, ha nem állítja le haladéktalanul a Szezei-csatorna visszaszerzésére indított egyiptomi intervencióját. A kilátásba helyezett fenyegetés jól tükrözi, hogy a hidegháború időszakában minden nemzetközi konfliktus a szuperhatalmak versengésének erőterébe került. A britek és a franciák '56-os szezei intervenciója, amelyben az egykori gyarmattartó hatalmak önérdékű törekvései akarva-akaratlanul összekapcsolódtak a világpolitika mozgatórugóival, jól példázza ezt.

Az 1869-ben megnyitott csatornát a franciák építették, de 1882-ben egész Egyiptom a csatornával együtt brit „protektorátus” alá került, s e helyzet alapvetően csak a II. világháború után változott meg. 1952-ben a hadsereg megbuktatta a formálisan 1936 óta független észak-afrikai ország királyát, 1954-ben pedig az arab nacionalizmust felkaroló Gamal Abdel Nasszer ezredes került hatalomra. Ő kényszerítette ki Londontól azt az ígéretet, hogy két éven belül kivonja katonáit a Szezei-csatorna térségéből, amelyet egy brit-francia társaság igazgatott.

A „ELLOPOTT” CSATORNA

A hidegháború feszült légkörében Nasszer Egyiptoma – az ún. el nem kötelezettek mozgalmának egyik jelentős szereplőjeként – a szovjet blokk irányába nyitott, és 1955-ben Csehszlovákiától vásárolt fegyvereket. Az Egyesült Államok és Nagy-Britannia válasza nem maradt el: amikor Kairó a Níluson tervezett grandiózus gát felépítéséhez hitelt kért a Világbanktól, elutasították.

Ezután hangzott el 1956. július 26-án a nevezetes alexandriai beszéd, melyben Nasszer elnök bejelentette a csatorna államosítását, azzal érvelve, hogy majd ebből finanszírozzák az Asszuán-nál tervezett gát költségeit.

Ugyanennek a napnak az estéjén a brit miniszterelnök épp Downing Street-i rezidenciáján vacsorázott az iraki királlyal; a Nasszer lépéséről érkezett hírt azonnal közölték vele. Anthony Eden 1960-ban megjelent memóriájából (*Full Circle*) jól kirajzolódik, hogy e fejlemény nemcsak megdöbbenette őt, hanem azonnal körvonalazódott benne a visszavágás szándéka is. *„Az első pillanattól fogva fel kellett készülnünk arra, hogy a diplomáciai nyomás elégtelensége esetén katonai akció is szükségessé válhat”* – írja Eden. A kormányfő egyszerűen „lopásnak” minősítette a kairói kormány döntését, s az értékelésén az sem változtatott, hogy Egyiptom a csatorna államosításáért kártalanítást ígért.

Eden annak köszönhette nemzetközi tekintélyét, hogy Winston Churchill világháborús kormányának külügyminisztere volt. Miután 1951-ben a konzervatívok újra hatalomra kerültek, ismét megkapta a Foreign Office-t, 1955 áprilisában pedig ő vette át a visszavonuló Churchilltől a szigetország irányítását. A politikai elemzők azzal számoltak, hogy a nemzetközi ügyekben „profi” Eden számára a belpolitikai ügyek tartogatnak veszélyeket. De nem így történt: a külpolitikában bukott el. Kiegyensúlyozatlan egyénisége, idegeskedésre és ingerlékenységre való hajlama ehhez bizonyára jelentős mértékben hozzájárult. R. A. Butler, a befolyásos tory politikus így jellemezte őt: *„Anthony apja örült báró volt, anyja pedig egy gyönyörű asszony. Anthony is ilyen – félig örült báró, félig gyönyörű asszony.”*

A csatorna államosítására adott heves brit reakciót persze bizonyos fokig meg lehet érteni, hiszen Nagy-Britannia olajellátásának több mint fele ezen keresztül érkezett, s egy ellenséges kormány ezt az utat bármikor elzárhatta. Peter Unwin, aki később a szigetország budapesti nagykövetségént szolgált, s akinek visszaemlékezéseit *Nagyhatalmi játszmák: 1956* címmel magyarul is kiadták, a Foreign Office-ban pályakezdő diplomataként úgy látta, *„a miniszterek meggyőzték magukat arról, hogy Nagy-Britannia prosperitása, mi több, a léte is a Csatornától függ.”* Erről többé-kevésbé Eden is így gondolko-

dott, attól is tartva, hogy Nasszer „pán-arab” politikája az egész térséget destabilizálni fogja.

A brit kormány a csatorna ügyét a hidegháború globális kontextusába is behelyezte, amikor azzal érvelt, hogy a Nyugat közel-keleti pozícióinak jelentőségét csak Nyugat-Európa megvédelmezése múlja felül. A vitathatatlanul kritikus helyzet racionális megítélését azonban nem segítette, hogy a kormányfő az egyiptomi vezetőt, akit egyébként több tekintetben is valóban joggal lehetett bírálni, kezdtől fogva a totalitárius diktátorokhoz hasonlította. Ezt parlamenti felszólalásaiban és rádióbeszédeiben egyaránt rendszeresen megtette, és a memóriájában is kifejti: azért helyezkedett harcias állás-

pontra, mert Hitler és Mussolini példájából megtanulta, hogy az ilyen diktátoroknak semmilyen engedményt sem lehet tenni.

A FRANCIA KAPCSOLAT

Visszavágási terveihez Eden az első pillanattól fogva készséges partnerre talált a Szezi-csatorna Társaságban jelentős pénzügyi érdekeltséggel rendel-

—————→
Gamal Abdel Nasszer minden idők egyik legismertebb és egyik legkarizmatikusabb arab politikusa, Egyiptom második köztársasági elnöke.
—————→

Anthony Eden brit diplomata, konzervatív politikus, külügyminiszter, 1955 és 1957 között az Egyesült Királyság miniszterelnöke

kező franciákban, hiszen Nasszer lépése őket is igen fájdalmasan érintette. A memoárjában Eden ezt maximálisan „honorálta”: a szocialista Guy Mollet miniszterelnökről és külügyminiszteréről, Christian Pineau-ról roppant kedvezően nyilatkozott: világos fejű, a francia nemzeti érdekeknek elkötelezett vezetőkként jellemezte őket. A szuezi válság történetét alapos monográfiában feldolgozó francia Denis Lefebvre (*A szuezi ügy*, 1999) szintén hangsúlyozta Eden és a francia vezetők szoros és jó részt zavartalan együttműködését, még arra is utalva, hogy „az 1956-os

események után Anthony Eden és Guy Mollet soha nem veszítették egymást szem elől, leveleztek és számos alkalommal találkoztak”.

Párizsnak más okból is súlyos ellentétei voltak Egyiptommal, az ugyanis folyamatosan támogatta a francia uralom ellen felkelő algériaiakat. A kulcsfontosságú azonban nyilvánvalóan az Egyesült Államok magatartása volt. Eden maga is osztotta Churchillnek azt a meggyőződését, hogy a brit külpolitikát meghatározó három „ölelkező körből” (USA, birodalom, Európa) az Amerikához fűződő „különleges kapcsolat” a legfontosabb. De csalódás várt rá: Washington nem kívánta a britek kedvéért magára haragítani az arab világot. Egy brit diplomata csípős szavai szerint a franciákkal való együttműködést ahhoz lehetett hasonlítani,

mint amikor valaki a nyilvánosházba megy, miután a szerelme elutasítja...

Milyen jogi alapon támadta Eden Nasszert? A brit kormányfő mindennek előtt az 1888-as konstantinápolyi konvencióra alapozta érvelését, amely leszögezte, hogy a csatornát a világ összes nemzete békében és háborúban egyaránt zavartalanul használhatja. Szerinte e feltétel teljesülését kizárólag az biztosíthatja, ha a csatornát egy nemzetközi társaság irányítja. Érvelésében az az elem is megjelent, hogy az egyiptomiakat nem tartotta képesnek a csatorna szakszerű üzemeltetésére. „Nasszer ezt nem úszhatja meg szárazon”, nem tarthatja meg a „zsákmányát” – így foglalható össze a véleménye, amelyet 1956 nyarán nemcsak a konzervatívok zöme, hanem még a munkáspárti ellenzék is osztott.

A válság megoldására augusztus 16-ra nemzetközi értekezletet hívtak össze Londonba azon országok részvételével, amelyek a legtöbbet használták a csatornát. Augusztus 23-án elfogadott deklarációjukban javasolták, hogy állítsanak fel nemzetközi hatóságot a csatorna igazgatására. Eden indítványára Robert Menzies, Ausztrália történetesen épp Európában tartózkodó miniszterelnökét bízta meg, hogy a tervezetet nyújtsa át Nasszernek. Hogy Eden egyáltalán nem bízott Nasszer meggyőzőképességében, az világosan kiderül a visszaemlékezéseiből, akárcsak az a vélekedése, mely szerint „*ha Nasszer kezében marad a zsákmány*”, annak a geopolitikai kockázata „*nagyobb lehet, mint az erő alkalmazásáé*”. Ennek szellemében már július végén tárgyalások kezdődtek a brit és a francia vezérkar közötti katonai együttműködés lehetőségeiről.

Az ausztrál kormányfő szeptember 3-án utazott Kairóba, ám az egyiptomi vezető – az előzetes várakozásoknak megfelelően – kategorikusan elutasította a javasolt nemzetközi hatóságot. Az Egyesült Államok külügyminisztere, John Foster Dulles eközben jelezte, hogy a Biztonsági Tanácsban nem fogja támogatni a briteket és a franciákat, szeptember 4-én pedig a londoni konferencián javasolt megoldás helyett a Csatornahasználók Klubjának megalakítását indítványozta. Ennek a hajóforgalom biztonságának garantálása, a vitás kérdések rendezése, valamint a bevételek beszédése lett volna a feladata. Bár a lépés közvetlenül nem irányult Kairó pozíciójának erősítésére, Eden szerint ez „*fordulópontot jelentett*”, ugyanis ennek a szervezetnek Washington nem akart olyan jogokat adni, amelyekkel bárkit bármire kötelezhetett volna. Eisenhower amerikai elnök nyilatkozatai csak bátorították Nasszert azzal, hogy kizárólag a békés megoldás lehetőségéről szóltak – írja szemrehányóan a memoárjában Eden.

Szeptember 23-án a britek és a franciák amerikai támogatás hiányában is elérkezettnek látták az időt, hogy a BT-hez forduljanak, de a Szovjetunió képviselője azonnal megvétózta az Egyiptomot elmarasztaló javaslatukat. Washington látványosan elhatárolta magát szövetségeseitől. Október 13-án a toryk szokásos évi konferenciáján Eden már a nyilvánosság előtt is utalt arra, hogy a szuezi válság megoldásában nem zárható ki a fegyveres beavatkozás lehetősége.

IZRAEL BEVONÁSÁNAK TITKOS FORGATÓKÖNYVE

Október 16-án Eden és Selwyn Lloyd Párizsba utazott, hogy összehangolják az Izrael szerepével kapcsolatos elképzeléseiket. Eden abból indult ki, amint azt a memoárjában olvashatjuk, hogy bár az Izraellel ápolt brit kapcsolatok „*nem voltak szorosak*”, s a franciák jóval mélyebb együttműködést építettek ki az új állammal, hasznos lenne a katonai együttműködés kialakítása. Úgy látta, hogy Egyiptom folyamatos fenyegetést jelent Izraelre, s mielőbb rendezni kívánta azt a problémát, amely a két nyugat-európai ország ellentétes regionális elkötelezettségéből fakadt. Nagy-Britanniát ugyanis szövetségi szerződés fűzte az Izraellel élesen szemben álló Jordániához, így Amman és Tel-Aviv komolyabb konfliktusa Londont és Párizst nehéz helyzetbe hozta volna. Az izraeliekkel kezdett titkos tárgyalásokról azonban a memoárban hallgat. S nem véletlenül, mert a szuezi háború kulisszák mögötti előkészítését maximális mértékben igyekezett eltitkolni a brit és a nemzetközi közvélemény elől. Amikor a memoárját írta 1959-ben, a kézirat kritikuss fejezeteit átküldte Guy Mollet-nak, hogy ellenőrizze, „*így mehetnek-e*”. Lefebvre-től tudjuk, hogy amíg Mollet élt, Franciaországban mindent zároltak, semmi sem kerülhetett nyilvánosságra a hadműveletek előkészítéséről.

Eden a haláláig ragaszkodott ahhoz a hivatalos változathoz, amely szerint London és Párizs kizárólag Egyiptom és Izrael „szétválasztása” céljából avatkozott be a konfliktusba. (Egykori külügyminiszterével, Selwyn Lloydal Eden abban maradt, hogy az előbbi csak az ő halála után publikálja saját visszaemlékezéseit; erre 1978-ban került sor (*Suez 1956: A Personal Account*), de a munka valójában nem sok mindentről rántotta le a leplet.) A szélesebb közvélemény a legtöbbet Anthony Nutting külügyi államtitkár 1967-ben kiadott emlékiratából (*No End of a Lesson*) tudhatta meg.

MI TÖRTÉNT A HÁTTÉRBE?

Izrael bevonására a lehető legnagyobb titoktartás mellett került sor, és ebben a közvetítő szerepet a franciák játszották. Golda Meier külügyminiszter és Móse Dajan tábornok, vezérkari főnök vezetésével már szeptember 30-án iz-

raeli delegáció érkezett Párizsba az Egyiptom elleni fellépés lehetőségeinek megvitatására. Október 14-én Eden chequersi rezidenciáján fogadta Maurice Challe francia tábornokot, aki jelezte, hogy az Egyiptom által fenyegetett Izrael kész lenne beszállni a Nasszer elleni koalícióba. A későbbi terv lényege már ekkor körvonalazódott: Izrael a Sínai-félszigeten keresztül megtámadná Egyiptomot, s erre a két nyugat-európai hatalom mindkét felet tűzszünetre szólítaná fel, azzal a követeléssel együtt, hogy tegyék lehetővé brit-francia egységek benyomulását a csatorna térségébe „*a harcban álló felek szétválasztása céljából*”.

Edennek nagyon megtetszett Challe ötlete, és azonnal hazarendelte az intervencióért jóval kevésbé lelkesedő külügyminiszterét New Yorkból. Gyorsan Párizsba utazott vele. A memoárjában megemlíti ugyan, hogy október 16-án tárgyalt Mollet-val és Pineau-val, ennek igazi tétjéről azonban nem szól, csak azt érzékelteti, hogy ekkorra mindannyian elveszítették bizalmukat az amerikaiakban. Valójában ekkor döntötte el véglegesen, hogy a Challe által javasolt stratégiát választja a Nasszerrel való leszámolás céljából. Dajan tábornok emlékiratából kitűnik, Eden mennyire ragaszkodott ahhoz, hogy a nemzetközi közvélemény előtt ne agresszornak, hanem a „rend helyreállítójának” látszódjon majd. Ezért kellett Izraelnek a két másik ország előtt színre lépnie. A részletekről még a londoni kormány tagjait sem tájékoztatták. Unwin is arról ír, hogy a britek a franciáknál és az izraelieknél nagyobb gondot fordítottak a „*politikai és diplomáciai ködösítésre*”. Eden ahhoz is ragaszkodott, hogy a szűk körű bizottsági üléseken ne készüljenek feljegyzések, és kollégáinak még a privát naplóírást is megtiltotta.

Az egyeztetés következő fordulója október 22-én kezdődött, Párizs külvárosában, Sévres-ben, egy félreeső, csendes villában. Ezen izraeli részről nemcsak Dajan tábornok, hanem Ben Gurion kormányfő is részt vett; mindketten erős gyanakvást tápláltak a britekkel szemben. Eden annyira tartott a lelepleződéstől, hogy maga helyett a lojális Selwyn Lloydot küldte. Az izraeliek ragaszkodtak ahhoz, hogy a britek konkrét kötelezettségeket vállaljanak; főként a Szovjetuniótól vásárolt egyiptomi repülőgépektől tartottak, ezek semlegesítését a franciáknál nagyobb gépekkel rendelkező brit légierőtől vár-

ták. A brit kötelezettségvállalást David Ben-Gurion és Moshe Dajan egyenesen a megállapodás sine qua non feltételének tekintette. Az október 24-én véglegesen elfogadott terv azzal számolt, hogy az ellenséges gépeket még a repülőtereken tönkreteszik, a támadást pedig Port Szaidnál, a csatorna felső bejáratánál kezdik majd meg, először ejtőernyős-alakulatokkal, utána pedig a Máltáról érkező brit flotta segítségével. A „Muskétás” hadművelet parancsnokát a britek jelölhették ki, Sir Charles Keightley tábornok személyében.

Eden azt kívánta, hogy Sèvres-ben semmit se vessenek papírra, s a jelenlévők megesküdtek, hogy megállapodásuk részleteit halálukig nem árulják el. Amikor a brit miniszterelnök megtudta, hogy a tárgyaláson mégis készült írott s a megbízottja által aláírt dokumentum, azt elégettette, és a franciákat is felszólította, hogy semmisítsék meg a náluk lévő iratokat. Erre Párizs ugyan nemet mondott, de a papírokat úgy eldugták, hogy a mai napig nem kerültek elő, csak az izraelieknél lévő példány vált hozzáférhetővé a kutatók számára. Mindennek fényében aligha túlzás „összeesküvésről” beszélni. Nagy-Britannia legfőbb szövetségését, az Egyesült Államokat London semmiről sem tájékoztatta.

Jegyezzük meg, hogy az a gyakori felvetés, mely szerint a brit és francia vezetők a magyar forradalom miatt előre hozták a tervezett intervenció kezdetét, a nyilvánosságra került források fényében nem igazolható: a nyitánynak tekintett izraeli akció időpontját már október 22-én október 29-ében jelölték meg. Ezen a magyar forradalom kitörésének hírére sem változtattak.

KATONAI SIKER – DIPLOMÁCIAI KUDARC

Október 29-én az izraeli csapatok gyors előrenyomulást eredményező támadásba kezdtek, majd 30-án megérkezett a brit–francia ultimátum, amely mindkét felet felszólította, hogy a csatornától számított 10 mérföldre vonja vissza egységeit. Az izraeli támadásról írva Eden a memoárjában azt a benyomást kelti, hogy az akció a briteket is alaposan meglepte. A konfliktus kiszélesedésének megakadályozására az tűnt a leginkább célszerűnek – jegyzi meg képmutatóan –, ha „*mi magunk interveniálunk*”. Valójában őt a legkevésbé sem lepték meg a történetek:

minden az előzetesen jóváhagyott forgatókönyv szerint zajlott. Az előzetes számítás beigazolódtott: Kairó nem fogadta el a csapatainak visszavonására felszólító jegyzéket. Október 31-én megkezdődött a repülőterek bombázása, és Máltáról elindult az inváziós flotta. November 5-én kezdetét vette az ejtőernyősök hadművelete Port Szaidtól délre, 6-án pedig a brit és a francia flottára támaszkodó partraszállás. Az egyiptomi védelmet megtörve, Port Szaidot elfoglalva az intervencióz egyeségek megindultak délnek, Szuez felé...

A nemzetközi politika azonban minden katonai számítást felülírt, igazolva az intervencióz erők brit főparancsnokának, Sir Keightley-nek a véleményét: a 20. században egy háború megnyeréséhez a nemzetközi közvélemény támogatása éppoly elengedhetetlen feltétel, mint a katonai siker. Az Egyesült Államok – nem lévén érdekelt az egykori brit és a francia hatalmi pozíciók restaurálásában – már az izraeli támadás napján, október 29-én a Biztonsági Tanács összehívását sürgette. (Az elnökválasztásra a „béke és prosperitás” jelszavával készülő Eisenhower föl volt háborodva azon, hogy nem tájékoztatták.) Washington mindenekelőtt a hidegháború globális nézőpontjából közelítette meg a kérdést. Ezt tükrözték Dullesnek a budapesti eseményekre utaló szavai: „*Most, hogy végre győzelmet arathatunk a szovjet kolonializmus felett Kelet-Európában, választásra kényszerülünk, hogy támogassuk-e az angol és francia gyarmatosítókat.*”

November 2-án összeült az ENSZ Közgyűlése Szuez ügyében, Eden értékelése szerint érzelmileg túlfűtött, mindenáron „büntetni kívánó” hangulatban. Dulles azonnali tűzszünetet és a hadműveletek leállítását sürgető indítványát 64 ország megszavazta, s csak Ausztrália, Új-Zéland, valamint Nagy-Britannia, Franciaország és Izrael szavazott ellene. Eden e szavakkal fejezte ki súlyos neheztelését az amerikaiakkal szemben: „*Nem a Szovjetunió, és nem is valamelyik arab állam, hanem az Egyesült Államok kormányzata állt a Közgyűlésben Izrael, Franciaország és Nagy-Britannia ellenségeinek élére.*”

November 4-én az ENSZ Közgyűlése ismét tűzszünetet követelt, London mégis zöld utat adott a tervezett partraszállási hadműveletnek, amelyre összesen 22 ezer katona, köztük 13 ezer brit részvételével került sor. Eisenhower elnöknek ezt írta egy táviratban Eden: „*Őn a nagy tapasztalatával meg*

fogja érteni, hogy nem hagyhatunk katonai vákuumot, amíg egy ENSZ-csapatot felállítanak...”

November 6-án reggel, az amerikai elnökválasztás napján Eisenhower 12 órás ultimátumot adott Edennek a hadműveletek leállítására – erről azonban nem olvashatunk a memoárban. Ő ezt elfogadta – anélkül, hogy a franciákkal egyeztetett volna. A tekintélyes és népszerű brit történész, Andrew Marr szerint az Egyesült Államok úgy megszegényítette Nagy-Britanniát, amire a függetlenségi háború óta nem volt példa. Így került sor arra, hogy november 6-án délután 5 órakor az intervencióz csapatok főparancsnoka utasítást kapott: éjféltil szüntessen be minden harci tevékenységet.

Miért mondott le a brit miniszterelnök minden eredeti céljáról, a csatorna megszerzéséről és Nasszer megbuktatásáról? A katonailag sikeres akció miért vált súlyos politikai kudarcá? Mindezekelőtt azért, mert a beavatkozást kezdeményező britek és franciák teljesen elszigetelődtek a nemzetközi szintéren. Hogyan magyarázta ezt Eden?

Memoárjában megemlíti Nyikolaj Bulganyin szovjet miniszterelnök november 5-i levelét, melyben atombombával fenyegette meg Nagy-Britanniát. Bár 1956 őszén egy ilyen fenyegetést nyilván nem lehetett figyelmen kívül hagyni, Eden minden jel szerint úgy vélte, valószínűleg helyesen, hogy e fenyegetést nem kell névértéken venni. Figyelemre méltó viszont, amit ehhez hozzáfűzött: a zsarolásra Washington politikája bátorította fel az oroszokat. Az utóbbiak egy ideig maguk sem akarták elhinni, állította, hogy az amerikaiak így bánnak szövetségeseikkel; „*szovjet szempontból ez túl szépnek tűnt ahhoz, hogy igaz legyen*”. Eden véleménye egyértelműen az volt tehát, s ez a memoárban is világosan megfogalmazódott, hogy végső soron az Egyesült Államok magatartása hiúsította meg a katonai fellépés sikerét. „*Ha számítunk erre, másként cselekedhettünk volna, de nem tudhattuk előre...*” – fűzte hozzá, önkritika nélkül.

Kitért arra is, hogy az intervenció csillagászati költségei gazdasági katasztrófával fenyegettek. Erre nyomatékosan, a lemondását is kilátásba helyezve figyelmeztette őt pénzügyminisz-

tere és leendő utódja, a háborút korábban pártoló és a véleményét később megváltoztató Harold Macmillan. A fenyegetést fokozta, hogy Washington – a Federal Reserve Bank révén, a brit pénznem megrendítése érdekében – jóval több fontot adott el, mint amennyi indokolható volt. Végül, de nem utolsósorban szól arról is memoárjában, hogy a pártján belül szervezkedni kezdtek ellene, a megbuktatására törekedve. *„Mind a válságban akadnak gyenge nővérek, és ők néha azok közül kerülnek ki, akik kezdetben a legkeményebbeknek mutatkoztak”* – írta sokat sejtetően.

AZ INTERVENCIÓ MÉRLEGE

A franciákat igencsak megdöbbenette a hadművelet hirtelen – és egyoldalú – leállítása. Mi több, Párizsban a váratlan brit döntést jó néhányan cserbenhagyásként értékelték. A csalódás sajátos módon hozzájárult a francia–(nyugat)német együttműködés kibővítéséhez. *„Európa lesz a bosszújuk”* – mondta a francia miniszterelnöknek Konrad Adenauer kancellár, aki törté-

netesen Párizsban tartózkodott azon a napon, amikor a britek bejelentették a tüzszünetet. Szuezi paradox módon így kétségtelenül lökést adott az európai integráció kibontakoztatásának.

A szuezi kaland megalázó politikai kudarcot hozott Nagy-Britanniának, és a kezdeményezésért felelős miniszterelnök nemzetközi tekintélyét romba döntötte. Nem csoda, hogy Eden fizikailag és idegileg szinte „belerokkant” a történetekbe, s 1957 januárjában le is mondott. A London által kitűzött célok közül egyet sem sikerült megvalósítani. Az intervenció a csatorna biztonságának garantálása helyett azzal járt, hogy az egyiptomiak által szándékosan elszüllesztett hajók miatt 1957 áprilisáig szünetelt a forgalom. Nasszer pozíciója nem gyengült, hanem erősödött. Azon érvelés pedig, amely Eden memoárjában is megfogalmazódik, mely szerint a szuezi háború ösztönzést adott az ENSZ szerepének kibővítéséhez, egy ellenzéki képviselő szerint olyan volt, mintha Al Capone dicsőretre számított volna a chicagói rendőrség színvonalának emeléséért... Szuezi azt bizonyította a világ előtt, hogy Nagy-Britannia

végleg elveszítette egykori hatalmi státuszát. *„Első osztályú hatalomból harmadosztályúvá fokoztuk le magunkat”* – írta keserűen naplójában a szigetország ENSZ-képviselője, Sir Pierson Dixon 1957-ben.

Végül tegyük ehhez hozzá néhány mondatot magyar szemszögből. Eden egyáltalán nem nézett szembe azzal, még a memoárjában sem, hogy „a szuezi ügy” egyrészt remek precedenst kínált hazánkban a nagyhatalmi beavatkozásra, másrészt pedig a nyugati világ politikai egységének megbontásával a Szovjetunióval szembeni közös fellépés esélyeit is nagymértékben rontotta. E vélekedés akkor is megalapozott, ha egyébként reálisan nem állítható, hogy Szuezi nélkül a magyar forradalom ügyében a Nyugat túllépett volna az érdekszférák „jaltai” megosztásán. Szuezi tehát – a neves angol publicista és regényíró, *A szabadság hét napja* szerzője, Noel Barber vélekedésével egyetértve – valóban politikai ajándék volt Hruscsov számára... ♦